

Krúdy és a boszorkányszombat

Balogh Gyula

Amellett, hogy a korszak spiritiszta divathullámaival tekintetbe véve feltételezhetjük, hogy Krúdy Gyula rémalakjait valami misztikus élmény éltette, a szövegekben a kísértetek, gnómok és például boszorkányok vendégül hívásával megteremtett légkör nem csupán hangulati tényező, mert ez a miszticizmussal körbelengtetett szuverén világ önálló feladatokkal látja el szereplőit. Bár nála a rémek megidézésének mozzanata főként a 900-as évek második felében kapott igazán szerepet, már a századforduló előtt is jellemzője volt szövegeinek. Ezt jelzi az 1898-ban mindenszentek és karácsony közt a Pesti Hírlap által közölt sorozat is, amelynek a Kísértetek 2. András jár a lápon című darabját elemzésem tárgyául választottam.

Előadásomban a novellában megjelenő boszorkányszombatot, magát a rituális orgia és emberáldozat kérdéskörét egy általános, a boszorkányperek jogi terminusra támaszkodó bevezetést követően, Mircea Eliade, Kurt Seligmann és George Bataille írásai felől értelmezem. Hipotézisem, hogy a vallástudomány nagyban hozzájárulhat a Krúdy-értelmezés hagyományos kereteinek kiszélesítéséhez.

Természetesen tisztában vagyok vele, hogy a vallási jelenségek, rítusok szerkezetének részletes feltérképezése még akkor is nagy vállalkozás, ha mindazokat a kutató egy novella olvasáshoz kívánja felhasználni. Mégis, előadásom kérdésfeltevését, hogy hoz-e új eredményeket a kiválasztott Krúdy szövegek vallástudományi szempontú értelmezése, olvasása, egy olyan hagyományra alapozom, mely, bár szisztematikusan sosem foglalkozott a Krúdy írásokban szereplő vallási jelenségek, motívumok szerepével, azokat, mint a szöveg háttér építőelemeit, következetesen regisztrálta. Továbbá úgy vélem, annak ellenére, hogy vizsgálatomban az összehasonlító vallástudomány mint az alkalmazott elméleti bázisok egyike szerepel, a kiválasztott anyag újdonságokat ígér. A Krúdy szövegek ugyanis a folklór motívumok mellett a népi vallásosság és a tételes vallások elemeit is játékba hozzák, és bár igaz, hogy így, egy szépíró fantáziáján átszűrődve igen sajátos mintázatot adnak ki, unikális elemeik talán a vallástudomány számára is hozhatnak eredményeket.